

„ Gyula Lőrincz, akademický maliar (1910–1980)

Redakcia ŽS pripravila novú rubriku, v ktorej budeme čitateľom predstavovať osobnosti, ktorých život bol spätý s našim mestom. Medailóniky venujeme ľuďom, ktorí tu žili a pracovali v časoch dávno minulých, ale aj osobnostiam, ktoré si mnohí z vás ešte pamätajú, tak ako akademického maliara Gyulu Lőrincza, ktorý by sa práve práve dožil 100 rokov. Tieto články chceme následne vydať v zborníku a tak vzdať hold viacerým mimoriadnym osobnostiam.

Akademický maliar **Gyula Lőrincz** sa narodil v Diószegú 16. januára 1910. Jeho rodičia – Mária, rodená Szabó a Gyula Lőrincz pochádzali z mnohopočetných diószegských rodín. Otec sa v Trnave vyučil za zámočníka a po sobášii sa mladý pár vydal na pútnický život remeselníkov. Narodili sa im tri deti, Ferenc, Anna a Gyula.

V knihe spomienok **Ördöglakat** Gyula Lőrincz hovorí: „*Moje spomienky z detstva siahajú najďalej do majera Vörösmajora v Novohrade. Otec bol strojník na panstve Selyp-Páltelek a v roku 1914, keď vypukla vojna, správca panstva mu vybavil oslobodenie od vojenskej služby ako nenáhraditeľnému strojníkovi*“. Po roku 1919 otec dostal miesto hlavného strojníka na Homok-puszta na Alfölde, odkiaľ Gyula chodil do školy v Szalkszentmártone.

„*Neviem prečo, ale moji rodičia sa rozhodli, že sa vrátia do mojej rodnej obce Diószeg, ktorá v tom čase patrila už do novovzniknutého Československa. Otec dostal miesto strojníka práve v mlyne. Mlyn však zhorel a otec zostal bez práce. V roku 1922 sme sa odsťahovali do Dunaszerdahelyu, kde sa stal otec strojníkom v parnom mlyne.*“

K diószegským zážitkom patrí i nasledujúca historka o prvých maliarskych pokusoch: „*V Diószegú som prekvapene videl pompézny kostol oproti domu, kde som sa narodil a prihlásil som sa za miništranta u farára Dr. Ede Entresza. Čoskoro som prišiel na to, že je to fantastický človek, ktorý bol u farníkov veľmi obľúbený. Prekvapilo ma, že aj on maľuje a dovolil mi, aby som k nemu chodil a pozeral sa, ako maľuje. Po prvýkrát som videl olejové farby a to, ako sa s nimi narába. Keď zbadal môj záujem o maľovanie a talent, podporoval ma a povzbudzoval, aby som sa učil ďalej. Raz mi navrhol, že ma zaprotežuje k barónovi Kuffnerovi, ako maliara portrétov, čo sa mu podarilo aj napriek tomu, že som bol iba maliarom učňom. Barón súhlasil, že mi dá namaľovať svoj portrét. S maliarskym náctím a stojanom som sa nastáhol do kaštiela, kde ma privítali ako hosťa. Jedával som s barónovou*

rodinou a barón mi každé doobedie jednu-dve hodiny sedel modelom. Keď bol portrét hotový, prišiel sa naň pozrieť aj pán farár Entresz a povedal mi: Počkaj Gyula mój, ja ti okrem dojednaných tisíc korún vyzmýkam od baróna niečo navyše“. A tak sa stalo, že do ruky baróna na portréte som domaloval klobúk a na hrud' vyznamenania, obidvoje za 500 a 500 korún.“ Takto sa mladému umelcovi žijúcemu občas i v núdzi, podarilo prilepiť si.

Tieto spomienky nám priblížili Gyulovo detstvo, mladosť a vzťah k rodnej obci, ktorý si uchoval navždy, hoci je pravdou, že kvôli pracovnému zaneprázdneniu iba zriedkakedy navštevoval svoju rodinu v rodnej obci.

Z chlapca sa však stal mladý muž, ktorý sa rozhodol naplno venovať umeniu. Jeho učiteľmi maľby boli Gustav Malý v Bratislave, Harmos Károly na súkromnej škole v Komárne. V štúdiu pokračoval na Akadémii výtvarných umení v Budapešti v ateliéroch Jánosa Vaszaryho a Istvána Rétiho.

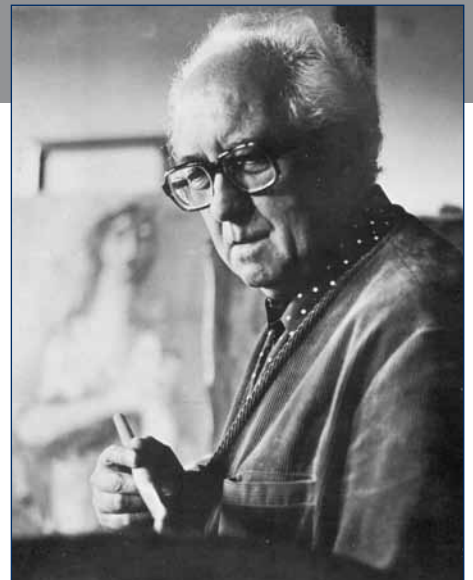
Po absolvovaní vysokej školy, v období rokov 1934–1935 pracoval v Prahe v redakcii denníka Magyar Nap a v roku 1935 získal štipendium, ktoré mu umožnilo odcestovať do Francúzska. V rokoch 1935 až 1939 žil striedavo v Bratislave a vo Francúzsku. Paríž bol pre neho úžasnou školou umenia, ale i školou života. Počas tohto svojho pobytu prichádzal do styku s poprednými predstaviteľmi parížskej umeleckej scény. Pod patronát si ho vzali Lajos Tihanyi a László Csemiczky, ktorí žili v Paríži. Zoznámil sa tam i s Ferencom Erdélyim, ktorý ho pozval do Holandska a na okružnú cestu po Európe, aby sa zoznámil s európskym umením. Diela, ktoré vytvoril počas pobytu v Paríži vystavoval v Bratislave a so záujmom si ich prezreli Fulla, Galanda, Kocka a ďalší poprední slovenskí výtvarníci.

Roky vojny strávil v Budapešti, kde pracoval ako reklamný grafik. V apríli 1940 bol z politických dôvodov uväznený a po prepustení bol po celý čas pod policajným dohľadom. V roku 1943 usporiadal spoločne s ďalšími umelcami v Budapešti výstavu, na ktorej prezentoval 50 obrazov.

V roku 1946 sa vrátil manželkou a dvoma synmi do Československa a žil a tvoril v Bratislave. „*V apríli 1946 som sa s rodinou vrátil domov. Mal som tridsaťšesť rokov. Hoci som vedel, že v daných podmienkach nebudem mať ani doma ľahký život, predsa som cítil, že tým, že som sa vrátil do rodnej krajiny, dosiahol som svoj cieľ*“. V roku 1946 vydal grafický album **Spomíname**, v ktorom zobrazil svoje spomienky na roky vojny. Po vojne pracoval ako grafik vo firme Journal a neskôr vo vydavateľstve Pravda.

Jeho diela boli sčasti politicky angažované (Žobrácka palica, Dózovi vojaci, Obyvatelia pustty, Košútska salva, Commoedia Humana, Láska) a politická práca bola neoddeliteľnou súčasťou jeho života. Výrazne sa angažoval v Csemadoku, kde bol zakladajúcim členom a predsedom v rokoch 1949–1975 a veľkou mierou prispel k rozvoju aktivít maďarskej národnostnej menšiny v Československu. V rokoch 1948–1954, 1968–1975 bol šéfredaktorom denníka Új Szó.

Ako úprimne ľavicovo zmysľajúci človek bol empatický voči padlým a bezmocným. Venoval sa politike, ale stále bol predovšetkým výtvarníkom, maliarom, grafikom, ilustrátorom, bol autorom plagátov a venoval sa aj interiérovému a exteriérovému dizajnu. S odstupom času môžeme jeho dielo hodnotiť s nadhľadom a oceniť predovšetkým jeho vynikajúci, charakteristický umelecký štýl

a veľkú pestrosť jeho realizácií. Svoje diela mnohokrát vystavoval v Komárne, Košiciach, Budapešti, Berlíne, Rimavskej Sobote, Dunajskej Strede a viackrát v Bratislave. Mnohé z týchto diel sú súčasťou zbierkových fondov slovenských a maďarských galérií.

Manželkou Gyulu Lőrincza bola Annemária, ktorú všetci poznali ako Mimi. Bola to sympatická, bezprostredná žena, ktorá pôvodne ani nevedela po maďarsky, ale vďaka talentu na jazyky si rýchlo osvojila maďarčinu tak dobre, že už počas vojny v emigrácii jej maďarčina nerobila problémy a v päťdesiatych rokoch v Bratislave pracovala v maďarskom ženskom časopise Dolgozó Nő.

Ani jeden zo synov síce nenasledoval otcovu dráhu vo výtvarnom umení, ale aspoň starší Gyula išiel v jeho novinárskych stopách a vyše 40 rokov sa venoval novinárskej a diplomatickej práci. Stále sa zaoberá balkánskou problematikou, osudmi a vývojom nových štátov, ktoré vznikli na troskách bývalej Juhoslávie.

Druhý syn Michal vystudoval na Vysokej škole ekonomickej v Bratislave, odbor zahraničného obchodu a dotiahol to až na generálneho riaditeľa Slovartu. Dnes pôsobí v súkromnej firme svojej manželky. Aj on privoľal k diplomacii. Je honorárnym generálnym konzulom Dánska v Bratislave a organizoval návštevu dánskej kraľovnej Margareth II. na Slovensku. Otec vždy pozorne sledoval vývoj svojich synov a bol hrdý na to, že si sami svojimi schopnosťami vydobyli dobré miesto v živote.

Druhou jeho manželkou bola poetka Olga Gály, ktorá je autorkou knihy spomienok Gyulu Lőrincza.

Bol tvrdým človekom, ktorý sa nikdy nestáňoval a možno aj to prispelo k tomu, že nepriznal chorobu, ktorá sa tak rozšírila, že už nebolo pomoci. Akademický maliar Gyula Lőrincz zomrel 14. decembra 1980.

Na záver článku o „*Gyula bácsim*“ si dovoľme citovať Juraja Kukuru, ktorý o ňom a jeho obrazoch povedal: *Július Lőrincz bol jediný slovenský maliar, ktorý sa poznal osobne s Piccasom. Nechcem, aby tieto obrazy zmizli. Sú svedectvom doby. Nemôžeme ich povyhadzovať a povedať, že nevieme, ako to bolo. Takto to bolo a toto sa kreslilo. A kreslili to dobrí umelci. To je doba, ktorú sme žili.*“

Zdroje:

L. Gály Olga: „*Ördöglakat, Lőrincz Gyula ifjúága*“, vydavateľstvo Madách v roku 1990

Katalóg výstavy, ktorá sa v roku 2000 konala v Komárne Lőrincz Gyula, vydavateľstvo Madách, 1971

Národný umelec Július Lőrincz, celoživotné dielo, ZSVU, 1981

Lőrincz Gyula ez a háború, Tatran – Madách, 1980

<http://profit.etrend.sk>